

**BİR MALİYE POLİTİKASI ARACI OLARAK YATIRIM
TEŞVİKLERİNİN REKABET KOŞULLARI ALTINDA
ÖZEL KESİM YATIRIMLARI VE İSTİHDAM ÜZERİNE
ETKİSİ: EKONOMETRİK BİR ANALİZ**

**AS A FISCAL POLICY INSTRUMENT, THE EFFECT OF
INVESTMENT INCENTIVES TO PRIVATE SECTOR
AND EMPLOYMENT UNDER CONDITIONS OF
COMPETITION: AN ECONOMETRICAL ANALYSIS**

Yrd.Doç.Dr.Ali YAVUZ*

ÖZET

Günümüzde küresel ekonomik yapının ve ticari ilişkilerin ülke ekonomilerini ve firmaları karşı karşıya getirdiği en önemli gerçeklik rekabettir. Ülkeler çeşitli politikalar aracılığı ile ekonomik sistem içinde ayakta kalmaya çalışmakta, vatandaşlarının refahını yükseltmeye amaçlamaktadır. Sanayi politikası araçlarından biri olan teşvik ve sübvansiyon politikaları geliştirmekte olan ülkelerin en önemli politika argümanıdır. Türkiye’de ihracat ve yatırım teşvikleri ile hem iç hem de dış ekonomik ilişki ve dinamikler şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle yatırım teşvikleri teşvik politikasının amaçlarından biri olan istihdamı önemli derecede etkilemektedir. Türkiye’de 1980-2008 arası 29 yıllık dönem Hazine Müsteşarlığı kaynaklı yatırım ve istihdam verileri kullanılarak ekonometrik bir çalışma yapılmıştır. Bu analiz sonucunda beklendiği gibi yatırım teşviklerinin istihdam düzeyini olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

ABSTRACT

The most crucial reality that national economies and enterprises face in today’s global economic structure and commercial relations is competition. Countries are aiming to survive in the economic system through various policies and to boost the wealth of their citizens. As mediums of industrial policies, incentive and subsidy policies are the most important policy argument of developing countries. Both domestic and foreign economic affairs and dynamics are tried to be shaped through some export and investment incentives in Turkey. Especially investment incentives significantly affect employment that is one of the aims of incentive policies. An econometric study was prepared by using 1980-2008 (29 years) period of investment and employment datas which were taken from the

* Süleyman Demirel Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü.

Undersecretariat of Treasury in Turkey. Analysing the datas showed that investment subsidies were effected employment rates positively as expected

Devlet Yardımları, Teşvikler, İstihdam, Rekabet, Sanayi Politikası
Government Subsidies, Incentives, Employment, Competition, Industrial Policy.

1. GİRİŞ

Uluslararası ticaretin dünya ekonomisindeki payının günümüze doğru yaklaşırken istikrarlı bir şekilde arttığı görülmektedir. Dünya ticaretinde yaşanan bu büyüme eğiliminin sonucunu uluslararası ticaret düzenlemeleri ve kurallarında da görmekteyiz. Dünya ticaretinde yaşanan bu gelişmenin en önemli nedeni olarak küreselleşme olgusu gösterilebilir. Buna paralel olarak ticaret artışını destekleyen başka bir olgu mal, hizmet ve sermayenin ülkeler arasında serbestçe dolaşmasının önündeki engellerin azaltılmış olmasıdır. Küreselleşme sürecinin doğal bir sonucu gelişmekte olan ülkelerin dünya ticaretinden aldıkları paylarda gözlenen artıştır. Gelişmekte olan ülkelerin son on yıldaki ihracat değerleri önceki on yıla oranla üç kat civarında olmuştur.¹

Küreselleşme süreciyle sanayi toplumundan bilgi toplumuna, emek yoğun teknolojiye sermaye yoğun teknolojiye, ulusal ekonomik yapıdan küresel ekonomik yapıya dönüşümler gerçekleşmiştir.² 1980'lerden günümüze dünya ekonomisi incelendiğinde ülkelerin içine kapanamayacakları bir konjonktür oluşmuştur. Bu süreçte uluslar arası ekonomik ilişkilerde önem kazanan kavram rekabet olmuştur.³ Küresel ekonominin anahtar kavramı haline gelen rekabet, değişen dünya düzeninde sadece girişimlere özgü bir nitelik taşımamakta, bunun yanında uluslar, bölge grupları ve hatta kapitalist sistemler arasında bakış açısını yansıtan bir vizyon olarak düşünülmektedir.⁴ Rekabetçiliği de sadece döviz kurlarının, faiz hadlerinin, hükümet açıklamalarının yönlendirdiği makro ekonomik bir olgu olarak görmemek gerekmektedir. Rekabetçilik aynı zamanda kaynakların mümkün olan en üretken alanlarda değerlendirilmesi ve ulusal ekonominin sağlığı için verimsiz sanayilerin sübvansiyon, koruma ve diğer müdahale biçimleriyle desteklenmemesi demektir.⁵

Sözü edilen yeni dünya düzenine geçiş, ekonomik sistemin parçası olan bazı sektörlerde kolay ve başarılı olurken bazılarında ise bu dönüşüm gayet sancılı olmuştur. Özellikle dünya ticaretinde rekabetin yoğun olarak

¹ Barış TEKİN, **Döviz Kurundaki Gelişmelerin Türkiye İmalat Sanayi İhracat Fiyatlarına Yansımaları**, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Yayını, İstanbul, 2004, s.15.

² Masum TÜRKER, Esin Okay ÖRENER, **Türk Şirketlerinin Global Şirket Haline Gelmesi**, İstanbul Ticaret Odası, Yayın no:2004-60, İstanbul, 2004, s.18.

³ Ali EŞİYOK, "Dünya Rekabet Gücü İçerisinde Türkiye'nin Yeri", Türkiye Kalkınma Bankası, Araştırma Müdürlüğü yayını, Yayın no: GA-01-4-7, Ankara, 2001, s.2.

⁴ Zeki ERDUT, **Rekabetin İşgücü Piyasasına Etkisi**, İzmir, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşveren Sendikası, Yayın no:29, 1998, s.3.

⁵ Hakkı ÇİFTÇİ, **İktisadi Gelişimde Uluslar arası Rekabet ve Ulusal Kurumlar Dinamiği**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004, s.87.

gerçekleştiği sektörler daha zorlu koşullarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu yeni dönüşüm sürecinde yaşanan rekabet artışı sonucu firmalarda gözle görülür bir değişim yaşanmıştır. Firmalar ayakta kalmak için ürün geliştirme, fiyatlama, pazarlama ve yeni pazar bulma stratejilerini mümkün olduğunca değiştirme eğilimine girmişlerdir. Bu değişimi gerçekleştiren firma ve sektörlerin yaşam süreleri artarken başarısız olanlar ya kaybolmuş ya da eski gücünü kaybetmek zorunda kalmışlardır.⁶

Bahsedilen küreselleşme olgusunun yerleştiği ve rekabet dinamiklerinin hakim olduğu günümüz dünyasında çok az sayıda -Kore, Japonya ve bazı Uzak Asya ülkeleri gibi - gelişmekte olan ülke sanayileşme için gerekli adımları atarak yeni sanayileşen ülkeler arasına adını yazdırmıştır. Bir ülkenin dünya ekonomisiyle ticaret koşullarında bütünleşmesi o ülkenin uluslar arası iş bölümünde sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüklere göre yerini almasını ve içerde buna uygun politikalar ve kurumsal düzenlemelerle dışa dönük üretim yapısı oluşturmasını gerektirir.⁷

2. TEORİK ÇERÇEVE

2.1. Sanayi Politikası

Politika yapıcıların ekonomik gelişme için seçim yapacağı politikalar iç ve dış koşulların etkisi altında gerçekleşir. Bu etki uzayının sınırlarını çizen dış koşullar ülkenin içinde bulunduğu uluslar arası ekonomik, siyasi, jeopolitik koşullar olurken, iç koşullar ise ülkenin ekonomik ve doğal kaynakları, toplumsal sınıfların gelişmişlik derecesi, devletin konumu, yetişmiş insan gücü kaynağı vb. değişkenlerdir.⁸ Devletin belli bir sanayi sektörü veya belli bir bölge için aldığı selektif tedbirlere sanayi politikası denmektedir. Sanayi politikası ile devlet seçilmiş sektör veya bölgeye yönelik piyasa ve fiyat mekanizmasına doğrudan müdahale eder. Sanayi politikasında kullanılan araçlar şöyle sıralanabilir:⁹

- Teşvik ve sübvansiyon politikası,
- Dış ticaret politikası,
- Rekabet politikası,
- Teknoloji ve standartlar politikası,
- Bölgesel gelişme politikası.

Yukarıda sayılan sanayi politikası araçları uygulama aşamasında bazen birbiriyle etkileşim içinde ve bütünlük bir yapı içerirken bazen de karşıt bir durumu ortaya koymaktadır.

⁶ Güler ARAS, **Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Rekabet Yeteneği**, İstanbul Tekstil ve İhracatçı Birlikleri, Om yayınevi, İstanbul, 2006, s. 3.

⁷ Uğur ESER, **Türkiye’de Sanayileşme**, İmge Kitap Evi, Ankara,1993, s. 156.

⁸ Seda AKAY, **Bilgi Toplumu ve Türkiye’nin Gelişme Sürecine Olası Etkileri**, s.30.

⁹ Orhan MORGİL, **Avrupa Birliğinde Sanayi Politikası ve KOBİ’ler**, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt:18, Sayı:1, Ankara, 2000, s. 247.

Teoride sanayi politikası fonksiyonel (jenerik) ve seçici (sektörel) müdahaleleri içerir. Fonksiyonel müdahaleler piyasa başarısızlıklarını gidermeyi amaçlar. Bu tür sanayi politikası ile bir bütün olarak ekonomiyi etkileyen jenerik girdilerin niteliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Seçici müdahaleler ise kaynak dağılımı sürecinde ortaya çıkan dışsallıklar ya da piyasa başarısızlıklarını gidermeye yönelik spesifik sektör ya da faaliyetlere bir takım üstünlükler sağlamayı gerektirir. Seçici sanayi politikası uluslar arası rekabet gücü ve yurt içi iktisadi kalkınmanın teşvik edilmesi için spesifik sektör, sanayi veya firmalara uygulanır. Bu müdahaleler teoride neo-liberal ve yapısalcı yaklaşımlarla açıklanmaktadır. Yapısalcı yaklaşıma örnek olarak Japonya ve Doğu Asya verilebilir. Bu Uzak Asya ülkelerinde sanayi politikası yönlendirici ve stratejik planlama ile ekonomik faaliyetlerin yönlendirilmesi şeklinde uygulanmıştır. Saldırgan sanayi politikası da denilen bu politika spesifik sektör ve faaliyetleri hedefleyen uygun vergileri, satın alımları, parasal destekleri ve ticaret politikalarını içerir.¹⁰

2.2. Devlet Teşvikleri

Literatürde teşvik kavramı, belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi veya gayri maddi destek, yardım ve özendirme olarak tanımlanır. Teşvikler gelişen ülkelerde çoğunlukla yatırım, üretim ve ihracat faaliyetlerinin plan ve program hedeflerine uygun yer, tutar ve sürelerde gerçekleşmesini sağlamaya yönelik politika uygulamalarıdır.¹¹

Kamu harcamaları politikası içinde teşviklerin payı ve rolü oldukça büyük olduğu için, bu politika aracının neden ve nasıl kullanıldığı önem taşımaktadır. Teşvikler ülke içindeki kaynak tahsisi kararlarını, gelir dağılımını ve harcamaların verimliliğini etkilemektedir. Ayrıca ekonomik yapının esnekliğini azaltmakta, uluslar arası entegrasyon sürecinden bakıldığında ise rekabetçiliği etkileyerek uluslar arası kaynak dağılımında bozulmaya neden olmaktadır.¹²

2.3. Devlet Teşviklerinin Önemi

Genel olarak bakıldığında gelişmekte olan ülkelerde devletin iktisadi hayattaki rolü gün geçtikçe artmaktadır. Bu durum devlet faaliyetlerinin miktar olarak artmasında ve iktisadi hayatı doğrudan doğruya düzenlemeye büyük ölçüde katılmasında karşılıklıdır.¹³ Devletler ekonomik hayatı düzenlerken teşvikler önemli bir maliye politikası aracı ve harcama kalemi konumuna gelmektedir. Devlet teşviklerinin özel amaçları olmakla birlikte,

¹⁰ Alkan SOYAK, *Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Sanayi Politikası Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım*, TMMOB, Ölçü Dergisi, Bilim ve Teknoloji Özel Sayısı, Aralık,2005s.61

¹¹ Ahmet İNCEKARA, *Türkiye'de Teşvik Sistemi*, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1995/10, İstanbul, s. 9

¹² Celal KÜÇÜKER, *Teşvik Teorisi: Ekonomik Argümanlar ve Endüstri Politikaları, Ekonomik Gelişme ve Teşvikler*, Editör: Telatar, İçinde, Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, Ankara, 2000, s, 133

¹³ Paul A. SAMUELSON, *İktisat*, (Çev: Demir Demirgil)Menteş Kitap Evi, İstanbul,1982, s.166

sonuçta ülkenin refah seviyesinin artırılması hedeflenmektedir. Teşvikler serbest piyasada müşteriler için satın aldıkları mal ve hizmeti tam rekabet fiyatından daha düşük fiyata alma imkânı sağlarken üreticiler tarafından bakıldığında ise devlet tarafından yapılan ve onların gelirini arttıran her türlü ekonomik katkıyı ifade etmektedir.¹⁴ Devlet yardımlarının genel amacı toplamda toplumun refahını arttırmaktır. Devlet yardımlarının sosyal refahı nasıl arttırdığına bakılmak istendiğinde bunu değerlendiren kişilerin görüşlerine ve bakış açılarına göre farklı sonuçlar çıkabilir. Üretim sistemi açısından düşünüldüğünde, üretim sisteminin üstünlüğü sosyal refahın da üstünlüğünün sağlandığının birim göstergesi olacaktır.¹⁵ Ekonomik güç ve gelişmiş üretim sistemi sosyal refahın sürdürülmesine olanak vermektedir.

Günümüzde gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan ülkeler, ihracatın artırılması konusunda büyük çabalar harcamaktadırlar. Dünya ekonomisinde yaşanan işsizlik, dış rekabet ve teknolojik yarış ihracat teşviklerinin yoğunlaşmasına neden olmuştur. Balassa tarafından yapılan ve Dünya Bankası tarafından desteklenmiş bir çalışma sonucunda ihracat teşviklerinin genel olarak bu tedbirleri uygulayan ülkelerin kalkınmasına olumlu etki yaptığı ve teşvik tedbirleri ile kalkınma programlarının yakın ilişki içinde olduğu ortaya sürülmüştür.¹⁶

Teşvik veya sübvansiyonlar ister yatırım ve üretim aşamasında, isterse ihracat aşamasında yapılsın, kaynak dağılımını değiştiren, maliyetleri azaltan ve bir ekonomik faaliyeti diğerlerine oranla daha karlı ya da avantajlı kılan dolaylı veya dolaysız kamu müdahaleleridir. Teşvik araçlarının rasyonel şekilde uygulanmaları durumunda hedeflenen ekonomik sonuçlara ulaşmak mümkün olur. Bunun yanında, teşvik ve sübvansiyon araçlarının bir ekonomi politikası aracı olarak kullanılması durumunda, teorik anlamda ne tür makroekonomik etkiler doğuracağını da tahmin edilebilmesi mümkündür.¹⁷ Örneğin vergisel teşvikler bir politika aracı olarak genelde yatırım riskinin daha çok olduğu, yerel küçük piyasalarda ve daha düşük dış yabancı yatırım stokunun bulunduğu ve ticaret engellerinin görece daha az olduğu durumlarda kullanılır ve yararlı olur.¹⁸

2.4. Devlet Teşviklerinin Veriliş Yöntemleri

Devlet veya herhangi bir kamu kuruluşu tarafından aşağıdaki şekillerde bir katkı söz konusu olduğunda devlet yardımından söz edilebilir:¹⁹

¹⁴ Gerd SCHWARTZ, Benedict CLEMENTS, **Government Subsidies**, Journal of Economics Surveys, No:13, UK, 1999, s.141.

¹⁵ Richard. R. NELSON, **Assessing Pirivateenterprise: An Exegesis of Tangled Doctrine**, The Bell journal of Economics, USA, 1981, s. 93-111

¹⁶ Rıdvan KARLUK, **Uluslar arası Ekonomi**, Beta Yayınları, İstanbul, 1996, s.194.

¹⁷ İNCEKARA, s. 18

¹⁸ Horst RAFF, Krihna SRİNIVASAN, **Tax Incentives for import- Substituting Foreign Investment: Does Signaling Play A Role?**, Journal of Public Economics, NO: 67, USA, 1998, s.188

¹⁹ Koray KURAL, Feridun KARAKEÇİLİ ve Aylin SAKIZOĞLU, **GATT Normları ve Uluslararası Bütünleşmeler Açısından Devlet Yardımları**, DPT, Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü Politikalar ve Uyum Dairesi Başkanlığı, Mart, 1995, s. 9

-Devlet uygulamasının, hibe, kredi ve hisse katılımı gibi doğrudan fon transferi içermesi veya potansiyel olarak doğrudan fon ya da yükümlülük transferini (kredi garantisi gibi) içermesi,

-Bu sağlanmamışsa tahakkuk etmiş olan bir devlet gelirinin affedilmesi veya tahsil edilmemesi (vergi ertelemeleri gibi mali teşvikler),

-Devletin genel altyapı dışında kalan hususlarda mal veya hizmet temin etmesi veya mal satın alması,

-Devletin bir fon mekanizmasına ödemeler yapması veya garanti sağlaması veya bir özel kuruluşa yukarıda belirtilen tipteki fonksiyonları yürütme görevini vermesi (bu fonksiyonlar, normalde devlete düşen ve uygulama bakımından devletin uygulamalarından gerçek anlamda farklı olmayan niteliktedirler),

-GATT'ın ihracat teşviklerinin kaldırılmasını öngören XVI. maddesi anlamında herhangi bir şekilde gelir veya fiyat desteği verilmesi,

-Ayrıca bütün bunların sonucunda bir "yarar" elde edilmiş olması da gerekmektedir.

2.5. Teşvik Tedbirlerinin Etkinliği

Bir teşvik politikasının başarısını belirleyen önemli özelliklerden biri etkinliktir. Etkinlik, sistemin hedeflenen alanlara istenilen oranda yatırımı kanallandırmaya gücüne sahip olmasıdır. Ayrıca teşvik sisteminde kullanılan araçların performansının ölçülmesi de önemlidir.²⁰

Yatırım teşviklerinin yatırım aşamasında mı yoksa kurulum aşamasında mı verileceği, teşviklerin etkinliğinin sağlanması için cevaplanması gereken bir sorudur. Vergisel teşviklerin veriliş zamanı dikkate alınacak olursa şu anda verilen vergi teşviklerindeki küçük bir değişimin yatırımlara etkisi ile gelecekte verilecek vergi teşviklerindeki bir değişikliğin yatırımlara etkisi arasında negatif bir fark olacaktır.²¹ Yatırım teşviki mevcut bir kuruluşa gerçekleşiyorsa yatırımcının sağladığı ya da sağlayacağı avantajlar yatırım için yeni kurulan bir şirkete nazaran çok daha fazladır. Yatırım indiriminden, finansman fonundan ve amortismandan yararlanarak devletin sağladığı teşvik avantajı çok kısa sürede işlemeye başlayacaktır. Ancak yeni kurulan işletmede bu birkaç yılı bulacaktır.²²

Politika karar vericileri tarafından belirli bir sektörün teşvik edileceği kararı alınmış olsa da önemli olan hangi sektörün seçildiği değil,

²⁰ Mustafa DURAN, *Türkiye'de Yatırımlara Sağlanan Teşvikler ve Etkinliği*, Araştırma ve İnceleme dizisi:32, Hazine Müsteşarlığı, Ankara, 2002.s.9.

²¹ Dagmar RAJAGOPOL, Anwar SHAH, *A Rational Expectations Model for Tax Policy Analysis: An Evaluation of Tax Incentives For The Textile Chemical and Pharmaceutical Industries of Pakistan*, Journal of Public Economics, NO: 57, USA, 1995, s. 275.

²² Erdoğan KARAKOYUNLU, *Türkiye'de Yatırım ve İhracat Teşvikleri*, Yabancı Sermaye Koordinasyon Derneği (YASED) Yayını, Yayın No:28, İstanbul, 1987, s. 2.

teşvikin hangi kurumsal yapı çerçevesinde verileceği ve teşvik şeklinin niteliğidir. Başka bir deyişle teşvikin kime verildiği değil nasıl verildiğidir.²³

Gelişmekte olan ülkelerde devletin finansal sisteme müdahaleleri, borçlanma yoluyla finansman lehine bir eğilim oluşturur. Düşük faizli kredilerle sanayinin yönlendirilmesi faiz oranlarına tavan uygulanması ve zor durumda olan işletmelerin kurtarılması sonucunda borcun maliyeti piyasa düzeyinin altında seyreder ve enflasyon nedeniyle borçlanılan miktarın satın alma gücünün düşmesi de bunu destekler.²⁴ Özellikle faizlerin düşük olduğu işletmelerin imalattan değil enflasyon altında borçlanmadan para kazandıkları zaman, yapılan teşvik yönlü kararlar etkin olmaktan uzak kalır.

2.6. Teşvik Politikası - İstihdam İlişkisi

Devlet Teşvik politikaları ile bölgeler ve iller arası gelir düzeyi ve gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmayı amaçladığı gibi istihdam yaratmak, yatırımları teşvik etmek, yönlendirmek, desteklemek, katma değeri yüksek gelişmiş teknolojileri kullanmak ve nihai olarak ekonomik istikrarı ve büyümeyi sağlamayı amaçlar.²⁵

Devlet yardımları, üretim faktörlerini sağlayanlar, üreticiler ve tüketicilerin karşı karşıya kaldıkları göreceli fiyatları değiştirerek kamu yetkililerinin piyasaları ve davranışları etkilediği bir araçtır. Bu nedenle devlet yardımlarının bir politika aracı olarak kullanılması durumunda ekonomi üzerinde pek çok etkisinin olabileceği muhtemeldir. Üretim ve istihdam dolayısıyla üretim ve işsizlik birbirleri ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Eğer fazla üretim gerekiyorsa ya üretimde daha fazla işçi kullanılmalı, ya da mevcut işçiler daha fazla üretmelidir. Üretimde daha fazla işçi kullanılıyorsa bu istihdam artışına, kişi başı üretimde artış sağlanıyorsa bu da verimlikte artışa neden olur.²⁶ Her iki şekilde de devlet bu ilişki ağı içinde olmak ister. Ekonomi politikası olarak verimlilik ve istihdamın teşvikler yolu ile artırılması amaçlanır.

Uluslararası pazarda rekabet halinde bulunan çokuluslu şirketler üretim maliyetlerini kırmak amacıyla faaliyetlerinin bir kısmını az gelişmiş ülkelere kaydırmakta ve bu ülkelerde istihdam yaratmaktadırlar. Uluslar arası kuruluşlar da az gelişmiş ülkelere çok uluslu şirketlerin sağladığı istihdam artırıcı etkiden yararlanmaları için politika önermektedir. Birçok ülkede doğrudan yabancı sermaye girişi teşvik edilmektedir. Yabancı yatırımcıları çekmeye yönelik olarak verilen teşviklerin arasında ara mamül ithalatında

²³ Dani RODRİK, Dış Ticaretin Liberalizasyonu, Uluslararası rekabet gücü ve Sanayi Politikaları: Kuramsal Meseleler, İstanbul Sanayi Odası Yayını, Yayın No:9, İstanbul, 1993, s.7.

²⁴ Senan UYANIK, **Sermaye Yapısının Seçiminde Kaldıraçların Rolü**, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:11,Ankara, 1993, s. 47.

²⁵ Aytekin GÜVEN, **Türkiye de İller Arasında Gelir Eşitsizliğinde Teşvik Politikalarının Rolü: Bir Ayrıştırma Analizi**, Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:17, Antalya, 2007, s. 21.

²⁶ Richart.G. LIPSEY ve diğerleri, **İktisat 2**, Bilim Teknik Yayın Evi, Eskişehir,1984, s.8.

vergi imtiyazları, sübvansiyonlar, tarife tavizleri ve yerel altyapı temini sayılabilir.²⁷

3. TÜRKİYE’DE DEVLET TEŞVİKLERİ UYGULAMALARI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

3.1. Türk Teşvik Sistemi

Türkiye’de teşviklerin genel amacı kısaca bölgeler arası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslar arası rekabeti artırmak olarak ifade edilebilirse de teşvikler ülkemizde sanayileşme, kalkınma ve refah artışını sağlayabilmek için temel enstrüman olarak ta kullanılmıştır.

Türk teşvik sisteminin tarihi 1863’teki Islahat-ı Sanayi Komisyonun kurulmasına kadar uzanır. O tarihten bugüne kadar bu alandaki başlıca tarihler ve gelişmeler şöyle özetlenebilir:²⁸

-1913 yılında çıkarılan Teşviki-i Sanayi Kanunu,

-Birinci ve İkinci İktisat Kongresinde alınan kararlar,

-1950 sonrası dönemde çıkarılan “Yabancı Sermaye Kanunu” ve “Türkiye Sınayi ve Yatırım Bankasının kurulması”,

-Planlı dönemle birlikte yerli sanayinin kurulması ve kollanması amacıyla getirilen vergisel teşviklerin kalkınmada öncelikli yörelere uygulanmasının başlaması, sistemin kurumlaşması ve belgeli sisteme geçilmesi,

-1980 sonrası dönemde “ihracata dayalı kalkınma stratejisi” ile gelişen ihracata ve yatırımlara cazip teşviklerin verilmesi,

-1990 sonrası dönemde kamuda yaşanan kaynak dar boğazı ile birlikte cazip parasal teşviklerin kaldırılarak vergisel ağırlıklı normal ve genel teşvik araçlarından oluşan yaygın bir teşvik sistemine geçişin gerçekleşmesi,

-2004 yılının ortalarında mevcut teşvik yasasının yeniden düzenlenerek Türkiye’nin yarısından fazlasını kapsayacak 5084 no’lu yeni bir teşvik yasasının çıkarılması.²⁹

Türkiye’de teşvik sistemini teşvik politikalarında bir bütünlük sağlanmamasından dolayı çok farklı şekillerde sınıflandırmak mümkündür. Fakat 1980 sonrası Türkiye’de kalkınma stratejisi olarak ta benimsenmiş ihracatın artırılması yoluyla kalkınma stratejisi çerçevesinde geliştirilen,

²⁷ Horst RAFF, Krihna SRİNIVASAN, Tax Incentives for import- Substituting Foreign Investment: Does Signaling Play A Role?, Journal of Public Economics, NO: 67, USA, 1998, s188.

²⁸ Mustafa Sungur DURAN, Türk Teşvik Sistemin Yapısal Özellikleri Ve Rasyonel Bir Teşvik Sisteminin Esasları, İşletme Ve Finans Dergisi, Haziran 1999, s. 39.

²⁹ 6.2.2004 Tarih ve 25365 Sayılı Resmi Gazete’de Yayınlanmıştır.

ihracat yardımları ile yatırımlara verilen yardımları esas almak yoluyla Türk Teşvik Sistemini iki başlık altında incelemek doğru olacaktır.³⁰

3.2. Türkiye’de Yatırım Teşvikleri

Türkiye’de yatırımlara yönelik devlet yardımlarının temel amacı ilgili Bakanlar Kurulu Kararında belirtildiği gibi Kalkınma Planları ve Yıllık Programlarda öngörülen hedefler ile Avrupa Birliği normları ve uluslar arası anlaşmalara uygun çerçevede ele alınır. Devlet yardımları ile makro planda tasarrufları katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanan yatırımlara yönlendirmek, istihdam yaratmak, yatırım eğiliminin devamlılığını ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, bölgeler arası dengesizliklerin giderilmesi temel hedeflerdir. Aynı zaman küçük ve orta ölçekli işletmelerin uluslar arası düzeyde rekabet edebilmelerini sağlayarak yatırım, üretim, kalite ve standartlarını artırmalarını ve istihdam yaratmalarını sağlamak, çevre korumaya yönelik yatırımlar, ileri teknoloji gerektiren yatırımlar ile bu yatırımlara ilişkin araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemek diğer amaçlardır.³¹

Türkiye’de yatırımları arttırmaya yönelik olarak başta Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı olmak üzere çeşitli kuruluşlarca teşvik belgeleri esasına göre ve ilgili kanun, yönetmelik ve tüzükler yoluyla kalkınma planlarında belirlenen çerçeve dâhilinde yatırımlara yönelik teşvikler uygulanmaktadır. Teşvik belgeli yatırımlara sağlanan destek unsurları şunlardır:³²

- Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası,
- Yatırım İndirimi,
- İthalde Alınan Katma Değer Vergisi Ertelemesi,
- Yerli Makine ve Teçhizat Katma Değer Vergisi Desteği,
- Vergi, Resim ve Harç İstisnası,
- Enerji Desteği,
- Arsa Tahsisi,
- Fon’dan Kredi Tahsisi.

4. EKONOMETRİK ANALİZ

Bu çalışmanın ekonometrik analiz kısmında Türkiye’de teşvik uygulamalarıyla hedeflenen amaca ulaşmak için kullanılan kaynakların, sektör ve istihdam ilişkisi içinde analiz edilebilmesini sağlayacak veriler kullanılmıştır. İncelenen zaman dilimi Türkiye ekonomisinin önemli değişimler gösterdiği yılları kapsamaktadır. Bu zaman diliminin seçilmesinde etkili olan bir diğer faktör Avrupa Birliği ve Gümrük Birliği sürecini içeren

³⁰ Bülent FERİK, **AB Devlet Yardımları Politikası ve Türkiye’de Devlet Yardımı Uygulamaları**, Dış Ticaret Dergisi, Yıl:9, Sayı:31, Nisan-2004, s. 12

³¹ 06.10.2006 tarih ve 26311 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2006 tarihli ve 10921 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

³² Hasan YALÇIN, **Yatırım İndirimi**, Kılavuz Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 18

yılları da kapsamıdır. Bu dönemin ilk kısmı diyebileceğimiz 1982 ye kadar olan dönem koruma duvarları ve ithal ikameci politikaları temsil eden bir dönem; 1983 sonrası dönem ise serbestleşmenin başladığı ve ihracata yönelik politikaların temsil edildiği dönem olarak kabul edilebilir.

1980 sonrasında ABD’de yaşanan işsizliğin artması üzerine yapılan istihdama yönelik teşvikler ile genel ekonomik gelişme arasındaki ilişki olumlu gerçekleşmiştir. Düşük faizli borç imkânı, genel iş ortamının istikrarı ve kamunun bazı hizmetleri üstlenmesi sonucu imalat sektöründe teşvik politikaları sonucu pozitif etki ortaya çıkmıştır.³³ Yusuf Akan ve İbrahim Aslan’ın yaptığı “Türkiye’de Sektörel Yatırım Teşvik Belgeleri İle İstihdam Analizi: Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama (1980-2006)”adlı çalışmada yatırımlar ile teşvikler arasında doğrusal bir ilişki olduğu, teşviklerin istihdamı arttırdığı ortaya çıkmıştır. Nezir Kaynar’ın DPT’de yaptığı “Teşvik Belgesi Yatırımlarda Sabit Yatırım–İstihdam İlişkisi (1999-2000)” adlı çalışmada sektörlerin alt başlıklar altında yatırım istihdam ilişkisi incelemiştir. Türkiye’de sanayi politikaları açısından 1980 öncesi ve sonrası derlendirildiğinde ise 1980 öncesi ithal ikameci sanayi politikalarının ihracat odaklı 1980 sonrası politikalara nazaran daha fazla istihdam oluşturulduğu belirtilmektedir.³⁴

Bu çalışmadaki sayısal analizde ise sektörel teşviklerin (sabit yatırım ve makine teçhizat yatırımlarının) istihdam ile ilişkisi açıklanmaya çalışılmaktadır. Analizde kullanılan veriler 1980-2008 yılını içeren 29 yıllık Hazine Müsteşarlığı kaynaklı yatırım ve istihdam verileridir.

Çalışmada kullanılan regresyon denklemi şu şekildedir.

$$I=a+(b*X_1)+(c* X_2)+(d* X_3)$$

I= istihdam

a,b,c,d= sabit değişken

X₁= Teşvik belge sayısı

X₂ = Sabit yatırım

X₃ = Makine teçhizat yatırımı

Modelin çözümü SPSS programında yapılmış ve özet çıktı aşağıda verilmiştir. Buna göre modelin çözümü aşağıdaki şekildedir:

$I= 19344,726 + (0,720*X_1) + (-0,398*X_2) + (0,318*X_3)$ olarak bulunur.

³³ Norman WALZER, Poh C. PING, **İncentives and Economic Developmnet: An Emirical Analysis**, Illinois Economcs Assocation Annual Conference, Chicago, USA, 6 October 1995, s. 13.

³⁴ Uğur ESER, Kadir ESER, **Türkiye’de Sanayi Sektörünün Yapısı ve Gelişme Eğilimi**, Türk Harb-İş Sendikası, Ankara, 1995, S.36.

ANOVA TABLOSU

	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2,138E11	4	5,345E10	59,144	,000
Within Groups	1,265E11	140	9,038E8		
Total	3,403E11	144			

Teşvik alan işletmelerin istihdam ortalamalarında sektörel bir farkın olup-olmadığını test edersek yaptığımız analiz sonucunda, sektörler göre istihdam edilenlerin ortalamalarının birbirinden farklı olduğu görülmüştür. Bu fark istatistiksel olarak anlamlı bir farktır. (F=59,144 ve p=0.000).

Aşağıdaki tabloda sektörlerin istihdam ortalamaları görülmektedir.

	N	Mean	Std. Deviation
Tarım	29	4596,66	3670,469
Enerji	29	1565,03	2960,345
Madencilik	29	6500,79	4787,205
İmalat	29	100035,62	61033,764
Hizmetler	29	52541,66	27359,607
Total	145	33047,95	48615,333

Bu ortalamalara bakıldığında alınan teşvik sayılarına göre istihdam ortalamasının en düşüğünün enerji, en yükseklerinin imalat olduğu görülmektedir. Enerji sektöründe yüksek sabit yatırım aynı oranda istihdamı desteklememektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise sanayi için önemli problemlerden biri enerji arz eksikliğidir. Teşvik belgelerinde yüksek enerji yatırımı düşük istihdam düzeyi ilişkisine bu çerçevede bakılmalıdır. Burada yani yüksek istihdamı destekleyen yatırımlar imalatta sektöründe gerçekleşmektedir.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,918	,843	,824	33709,738

İstihdamı tahmin etmede teşvikin, yatırım ve makine teçhizatın payının araştırılması için veriler incelediğimizde bağımsız değişken olarak kabul ettiğimiz teşvik belge sayısı, sabit yatırım ve makine-teçhizatın, bağımlı değişken olarak aldığımız istihdamın % 84,3'ünü açıkladığını

görmekteyiz. R kare değeri en çok 1 olabilmekte ve bizim veri setimiz için yüksek gözükmektedir.³⁵

ANOVA

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	1,521E11	3	5,069E10	44,608	,000
Residual	2,841E10	25	1,136E9		
Total	1,805E11	28			

Regresyon analizinden sonra oluşturmuş olduğumuz model istatistiksel olarak anlamlıdır. (F=44,60 , p=0,000).

Coefficients

Model	Unstandardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error		
(Constant)	19344,726	16506,734	1,172	,252
Tevsik	46,987	7,916	5,936	,000
Yatirim	3,408E-6	,000	-4,487	,000
Makine	,006	,002	2,456	,021

SONUÇ

Tarihsel gelişim süreci içerisinde serbest piyasa ekonomisinin dünya ekonomilerinde yayılımını destekleyen en önemli kavram küreselleşme olmuştur. Küresel dünyada hızlı bir iktisadi devrimin yaşanmasının yanı sıra ekonomik güçlerin karşılıklı ilişki ve ağları da bu süreçte şekillenmektedir. Uluslararası rekabet ortamında ülkeler mevcut konumlarını korumak ya da geliştirmek için çok çeşitli yollara başvurmaktadır.

Sanayileşme ile birlikte gelen ekonomik güç geleneksel olarak kamu politikalarına yön veren önemli faktörlerin başında gelmektedir. Sanayi politikaları ile ekonomik gücünü arttırmak isteyen devlet belli bir endüstri sektörünü veya belli bir bölgeye yönelik piyasa ve fiyat mekanizmasına doğrudan müdahale etmektedir. Sanayi politikalarını destekleyen teşvik ve sübvansiyon araçları kamu otoritelerince sıkça kullanılmaktadır. Bu araçlar yatırım, üretim veya ihracat aşamasında yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, kaynak dağılımını değiştiren, maliyetleri azaltan ve bir ekonomik faaliyeti

³⁵ Damodar GUJARATI, **Temel Ekonometri**, Literatür Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2001, s. 141.

diğerlerine oranla daha karlı ya da avantajlı kılan kamu müdahaleleridir. Devlet teşvik politikaları ile yalnızca ekonomik hayatı düzenlemez aynı zamanda bölgeler ve iller arası gelir düzeyi ve gelişmişlik farklarını ortadan kaldırmayı, istihdam yaratmayı, yatırımları teşvik etmeyi, yönlendirmeyi, desteklemeyi, katma değeri yüksek gelişmiş teknolojileri kullanmayı ve nihai olarak ekonomik istikrarı ve büyümeyi de hedefler.

Türkiye’de teşviklerin geçmişi Osmanlıya kadar uzanmaktadır. Cumhuriyet döneminde teşvikler belirli bir sistematığe ve kurumsal yapıya dönüşmüştür. Ülkemizde uygulanan yatırım teşviklerinin büyüklüğü ve etkileri önemli boyuttadır. Türkiye’de yatırım teşvikleri ile istihdam politikaları örtüşmekte ve etkileşmektedir. Araştırma konumuzun ve sayısal analizimizin kapsamı ve içeriğini oluşturan teşvik istihdam ilişkisi, ekonomi politikalarında ortaya konduğu hedefleri desteklemektedir.

1980 sonrası dönemin özelliklerini yansıtan sanayileşme politikaları çerçevesinde yatırım teşvikleri istihdamı desteklemektedir. Özellikle sanayileşme sürecinde imalat sektörü istihdam ilişkisi güçlü bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Özellikle eklerde verilen korelasyon analizleri yatırım teşviklerinin sektörel bazda sanayileşme amacına katkısını ortaya koymaktadır. Bu kapsam da etkin ve verimli uygulanan teşvikler hem sanayileşme yolunda önemli kilometre taşlarına ulaşmayı sağlarken hem de ekonominin temel sorunlarına da cevap verebilmektedir.

Gerek yapılan teorik incelemelerden gerekse ortaya konan sayısal analizlerden ortaya çıkan sonuç, imalat sektörünün teşviklerde istihdam yükünü yeterince taşıırken aynı durumun enerji sektöründe görülmemesidir. Sayısal analizde karşımıza çıkan enerji yatırımı teşvikleri ile istihdam arasındaki ilişkinin zayıflığını iki şekilde açıklamak gerekir: Bunlardan ilki gelişmekte olan ülkelerin enerji arzı açığının yüksek olmasından dolayı bu ilişkiyi gözetmenin zorluğu; diğeri ise enerji yatırımlarının yüksek teknoloji içermesinden dolayı az sayıda ancak yüksek nitelikli insan gücü içermesidir.

Eklerde yer alan korelasyon analizlerindeki sektörel istihdam teşvik ilişkilerini ortaya koymak gerekirse ortalamalarda olduğu gibi enerji sektörü-istihdam ilişkisi yine zayıf seyrederken, imalat sektörü ile istihdam arasında yine yüksek ilişki gözlenmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki korelasyon analizlerinden çıkan bir başka sonuç ise tarımsal faaliyetlere yapılan yatırımların ortalamaların üstünde yüksek oranda istihdam artışı sağlanmasıdır. Bu anlamda çapraz sayısal analizlerin teorik çerçeveyi tamamıyla desteklediği ortadadır.

Genel olarak istatistiksel analizlerde (Korelasyon-Pearson Correlation) ve (Regresyon) incelediğimiz değişkenler, istihdam ve teşvik arasında anlamlı ve yüksek derecede pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymakta, sektörel verilerde teorik çerçeve içinde ele alınan yaklaşımı içerir nitelikte teşvikler ile istihdam arasındaki ilişkiyi açığa çıkarmaktadır. Yani Türkiye’de 1980 sonrası dönemde yatırım teşviklerinin büyük oranda istihdam yarattığı görülmektedir. Bu sonuç teşviklerin politika karar vericileri için önemli bir istihdam politikası aracı olarak kullanıldığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

1. AKAY Seda, (25-26 Kasım 2004), “Bilgi Toplumu ve Türkiye’nin Gelişme Sürecine Olası Etkileri” 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Osman Gazi Üniversitesi İİBF , Eskişehir.
2. ARAS Güler (2006), Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Rekabet Yeteneği Kongresi, İstanbul Tekstil ve İhracatçı Birlikleri, Om Yayınevi, İstanbul.
3. ÇİFTÇİ Hakkı (2004), İktisadi Gelişmede Uluslar arası Rekabet ve Ulusal Kurumlar Dinamiği, Seçkin Yayınevi, Ankara.
4. DURAN Mustafa Sungur (1999), Türk Teşvik Sistemin Yapısal Özellikleri Ve Rasyonel Bir Teşvik Sisteminin Esasları, İşletme Ve Finans Dergisi.
5. DURAN Mustafa (2002), Türkiye’de Yatırımlara Sağlanan Teşvikler ve Etkinliği, Araştırma ve İnceleme dizisi:32, Hazine Müsteşarlığı, Ankara.
6. ESER Uğur, Kadir Eser (1995), Türkiye’de Sanayi Sektörünün Yapısı ve Gelişme Eğilimi, Türk Harb-İş Sendikası, Ankara.
7. ERDUT Zeki (1998), Rekabetin İşgücü Piyasasına Etkisi, İzmir, Türk Ağır Sanayi ve Hizmet Sektörü Kamu İşveren Sendikası, Yayın no:29, 1998
8. ESER Uğur (1993), Türkiye’de Sanayileşme, İmge Kitap Evi, Ankara.
9. EŞİYOK Ali (2001), Dünya Rekabet Gücü İçerisinde Türkiye’nin Yeri, Türkiye Kalkınma Bankası, Araştırma Müdürlüğü Yayını, Yayın no: GA-01-4-7, Ankara.
10. FERİK Bülent (2004), AB Devlet Yardımları Politikası ve Türkiye’de Devlet Yardımı Uygulamaları, Dış Ticaret Dergisi, Yıl:9, Sayı:3.
11. GUJARATI Damodar (2001), Temel Ekonometri, Literatür Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2001
12. GÜVEN Aytekin (2007), Türkiye de İller Arasında Gelir Eşitsizliğinde Teşvik Politikalarının Rolü: Bir Ayrıştırma Analizi, Akdeniz Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:17, Antalya, 2007
13. İNCEKARA Ahmet (1995), Türkiye’de Teşvik Sistemi, İstanbul Ticaret Odası Yayın No: 1995/10, İstanbul.
14. KARAKOYUNLU Erdoğan (1987), Türkiye’de Yatırım ve İhracat Teşvikleri, Yabancı Sermaye Koordinasyon Derneği (YASED) Yayını, Yayın No:28, İstanbul.
15. KARLUK Rıdvan (1996), Uluslararası Ekonomi, Beta Yayınları, İstanbul.
16. KURAL Koray, Feridun Karakeçili ve Aylin Sakızoğlu (1995), GATT Normları ve Uluslararası Bütünleşmeler Açısından Devlet Yardımları, DPT, Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürlüğü Politikalar ve Uyum Dairesi Başkanlığı.

17. KÜÇÜKER Celal (2000), Teşvik Teorisi: Ekonomik Argümanlar ve Endüstri Politikaları, Ekonomik Gelişme ve Teşvikler, Editör: Telatar, İçinde, Türkiye Ekonomi Kurumu Yayını, Ankara.
18. LIPSEY Richart.G. (1984) ve Diğerleri ,İktisat 2, Bilim Teknik Yayın Evi, Eskişehir.
19. MORGİL Orhan (2000), Avrupa Birliğinde Sanayi Politikası ve KOBİ'ler, Hacettepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, cilt:18, Sayı:1, Ankara.
20. NELSON Richard. R. (1981), Assensing Pirivateenterprise: An Exegesis of Tangled Doctrine, The Bell journal of Economics, USA, 1981.
21. RAFF Horst , Krihna Srinivasan (1998), Tax Incentives for Import-Substituting Foreign Investment: Does Signaling Play A Role?, Journal of Public Economics, NO: 67, USA.
22. RAJAGOPOL Dagmar (1995), Anwar Shah, A Rational Expectations Model for Tax Policy Analysis: An Evaluation of Tax Incentives For The Textile Chemical and Parmaceutical Industries of Pakistan, Journal of Public Economics, NO: 57, USA.
23. RODRIK Dani (1993), Dış Ticaretin Liberalizasyonu, Uluslararası Rekabet Gücü ve Sanayi Politikaları: Kurumsal Meseleler, İstanbul Sanayi Odası Yayını, Yayın No:9, İstanbul.
24. SAMUELSON Paul A. (1982), İktisat, (Çev: Demir Demirgil) Menteş Kitap Evi, İstanbul.
25. SCHWARTZ Gerd, Benedict Clements (1999), Government Subsidies, Journal of Economics Surveys, No:13, UK.
26. SOYAK Alkan (2005), Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye Sanayi Politikası Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım, TMMOB, Ölçü Dergisi, Bilim ve Teknoloji Özel Sayısı, Aralık.
27. TEKİN Barış (2004), Döviz Kurundaki Gelişmelerin Türkiye İmalat Sanayi İhracat Fiyatlarına Yansımaları, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Yayını, İstanbul.
28. TÜRKER Masum (2004), Esin Okay Örener, Türk Şirketlerinin Global Şirket Haline Gelmesi, İstanbul Ticaret Odası, Yayın No: 2004-60, İstanbul.
29. UYANIK Senan (1993), Sermaye Yapısının Seçiminde Kaldıraçların Rolü, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:11,Ankara, 1993
30. YALÇIN Hasan (1999), Yatırım İndirimi, Kılavuz Yayınevi, İstanbul.
31. WALZER Norman (1995), Poh C. PING, Incentives and Economic Devolopment: An Emrical Analysis, İllinois Economics Association Annual Conference, Chicago, USA.
32. 06.10.2006 tarih ve 26311 Sayılı Resmi Gazete

EKLER

Correlations

		Tesvik	Yatirim	Makine	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	,293	,755**	,843**
	Sig. (2-tailed)		,123	,000	,000
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,293	1	,443*	-,047
	Sig. (2-tailed)	,123		,016	,810
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,755**	,443*	1	,685**
	Sig. (2-tailed)	,000	,016		,000
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,843**	-,047	,685**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,810	,000	
	N	29	29	29	29

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

peorson's (r)

0,843 71,0649

Tarım Correlations

		Tesvik	Yatirim	Makine	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	-,209	-,155	,907**
	Sig. (2-tailed)		,277	,422	,000
	N	29	29	29	29
Yatirim	Pearson Correlation	-,209	1	,198	-,068
	Sig. (2-tailed)	,277		,303	,726
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	-,155	,198	1	,027
	Sig. (2-tailed)	,422	,303		,890
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,907**	-,068	,027	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,726	,890	
	N	29	29	29	29

Correlations

		Tesvik	Yatirim	Makine	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	,293	,755**	,843**
	Sig. (2-tailed)		,123	,000	,000
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,293	1	,443*	-,047
	Sig. (2-tailed)	,123		,016	,810
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,755**	,443*	1	,685**
	Sig. (2-tailed)	,000	,016		,000
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,843**	-,047	,685**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,810	,000	
	N	29	29	29	29

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Enerji Correlations

		Teşvik	Yatırım	Makine	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	,887**	,840**	,212
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,269
	N	29	29	29	29
Yatırım	Pearson Correlation	,887**	1	,911**	,270
	Sig. (2-tailed)	,000		,000	,157
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,840**	,911**	1	,362
	Sig. (2-tailed)	,000	,000		,054
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,212	,270	,362	1
	Sig. (2-tailed)	,269	,157	,054	
	N	29	29	29	29

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Madencilik Correlations

		Teşvik	Yatırım	Makine	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	,409*	,336	,485**
	Sig. (2-tailed)		,027	,075	,008
	N	29	29	29	29
Yatırım	Pearson Correlation	,409*	1	,511**	,000
	Sig. (2-tailed)	,027		,005	,999
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,336	,511**	1	,183
	Sig. (2-tailed)	,075	,005		,343
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,485**	,000	,183	1
	Sig. (2-tailed)	,008	,999	,343	
	N	29	29	29	29

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

İmalat Correlations

		Teşvik	Yatırım	Makine	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	,390*	,837**	,794**
	Sig. (2-tailed)		,036	,000	,000
	N	29	29	29	29
Yatırım	Pearson Correlation	,390*	1	,364	-,068
	Sig. (2-tailed)	,036		,052	,728
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,837**	,364	1	,793**
	Sig. (2-tailed)	,000	,052		,000
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,794**	-,068	,793**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,728	,000	
	N	29	29	29	29

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Hizmetler Correlations

		Teşvik	Yatırım	Makina	İstihdam
Teşvik	Pearson Correlation	1	,225	,696**	,778**
	Sig. (2-tailed)		,240	,000	,000
	N	29	29	29	29
Yatırım	Pearson Correlation	,225	1	,470*	,178
	Sig. (2-tailed)	,240		,010	,356
	N	29	29	29	29
Makine	Pearson Correlation	,696**	,470*	1	,598**
	Sig. (2-tailed)	,000	,010		,001
	N	29	29	29	29
İstihdam	Pearson Correlation	,778**	,178	,598**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	,356	,001	
	N	29	29	29	29

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).